

Beynəlxalq Təhsil İcmalı

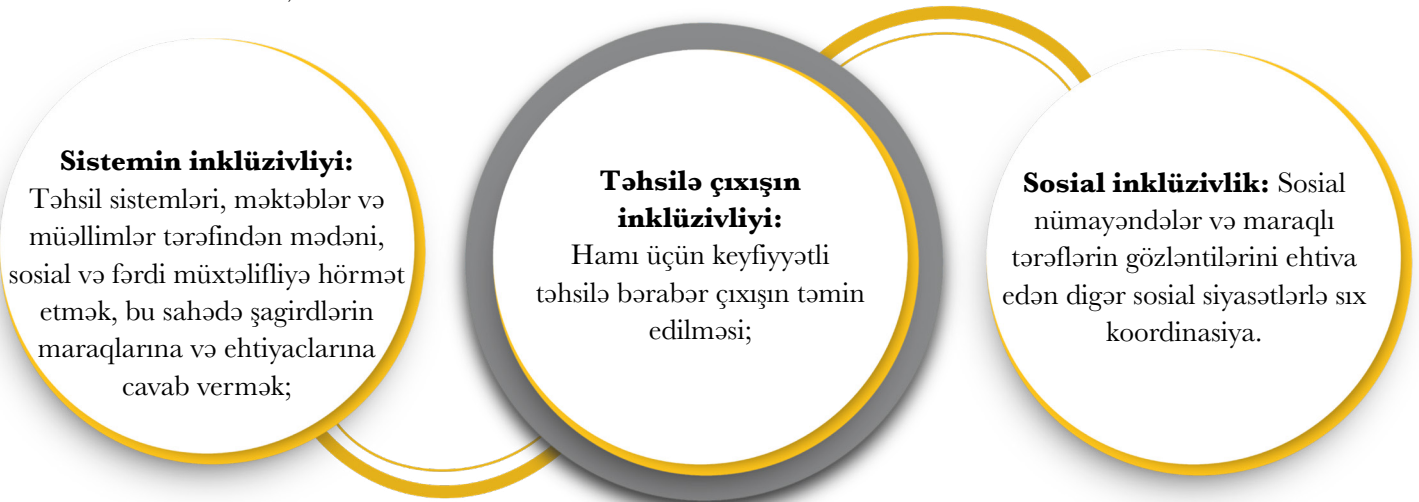
İçindəkilər

- 02.** Məsafədən təhsil prosesində inklüziv təhsilin keyfiyyətinə uyğun olaraq əlilliyi olan uşaqların təhsili
- 04.** Təhsil sistemində innovasiyalar: idarəetmə, maliyyə tənzimlənməsi və pedaqoji prosesə təsiri
- 08.** Ömürboyu öyrənmə mədəniyyətinin mənimsənilməsi – təhsilin gələcəyinə töhfə
- 10.** Peşə təhsili və təlimi (PT) sahəsində bioiqtisadi bacarıqların təşviqi

Məsafədən təhsil prosesində inklüziv təhsilin keyfiyyətinə uyğun olaraq əlilliyi olan uşaqların təhsili

Məqalədə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhsil, Elm və Mədəniyyət bölməsi (UNESCO) tərəfindən inklüziv təhsilin diqqət yetirdiyi əsas sahələr üç kateqoriyada (sistemin inklüzivliyi, təhsilə çıxışın inklüzivliyi və sosial inklüzivlik) müzakirə olunur.

Tədqiqatın məqsədi məsafədən təhsil prosesində sağlamlıq imkanı məhdud olan uşaqların öyrənməsinin inklüziv təhsilin keyfiyyətinə uyğun olaraq qiymətləndirilməsidir. Araşdırma Qazaxıstanda sağlamlıq imkanı məhdud olan şagirdlərin təhsil aldığı məktəblərdə xüsusi təhsil və ümumtəhsil fənlərini tədris edən 10 nəfər müəllim ilə aparılıb.

Tədqiqatda iştirak edən müəllimlərin məsafədən təhsil prosesində dərslərin tədrisində istifadə etdikləri təcrübələrlə bağlı fikirləri qiymətləndirilib. Müəllimlərin onlayn dərslərdən, video paylaşımardan, ev tapşırıqlarına nəzarətdən, onlayn fəaliyyətlərdən və mobil proqramlardan istifadə etdikləri görünür.

Məsafədən təhsilin ənənəvi təhsillə müqayisəsi ilə bağlı müəllimlərin fikirləri qiymətləndirildikdə müəllimlərin əksəriyyətinin ənənəvi təhsilə üstünlük verdiyi görülür. Çünki məsafədən təhsil zamanı tətbiq olunan tədris metodları sağlamlıq imkanları məhdud şagirdlər üçün çətinlik yaradır. Tədqiqatda şagirdlərin ev mühitində daha az məsuliyyət daşıdıqları və məsafədən təhsildə üz-üzə təhsildə əldə etdikləri bilik və bacarıqları mənimsəməkdə daha çox çətinlik çəkdiyi qənaətinə gəlinib.

Eyni zamanda, tədqiqatda məsafədən təhsildə şagirdlərin fərdi ehtiyaclarını ödəmək imkanları ilə bağlı müəllimlərin fikirləri qiymətləndirildikdə müəllimlər bunun qeyri-kafi olduğunu bildirmişlər.

Tədqiqatda həmçinin, məsafədən təhsil prosesində ailələrin iştirakına dair müəllimlərin fikirləri də öyrənilir. Müəllimlər sağlamlıq imkanı məhdud övlada sahib ailələrin narahatlığının yüksək olmasını, onların qeyri-kafi texnoloji imkanlara sahib olması, distant olaraq övladlarının digər həmyaşıdları ilə ünsiyyətinin çətin və ya heç olmaması kimi problemlərə diqqət çəkiblər. Məsafədən təhsilin sağlamlıq imkanı məhdud olan şagirdlərə, eləcə də onların ailələrinə mənfi təsir göstərdiyi, sürətli sosial dəyişikliyə səbəb olduğu, narahatlıq, şagirdlər, onların ailələrində davranış dəyişiklikləri və təşviş doğurduğu bildirilir. Belə uşaqların valideynlərinin qeyri-müəyyənliyə dözümsüz olması onların psixoloji dayanıqlığının aşağı olmasından irəli gəlir. Bütün bunlara baxmayaraq, tədqiqatda autizm spektri pozğunluğu və sağlamlıq imkanı məhdud olan

uşaqların məsafədən təhsildə iştirakının vacibliyi vurğulanır.

Tədqiqatda iştirak edən müəllimlərin məsafədən təhsil prosesində müəllim-şagird və şagird-şagird qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı fikirləri qiymətləndirildikdə isə müəllimlər-zəif ünsiyyət, vaxt çatışmazlığı, keyfiyyətsiz qarşılıqlı əlaqə və qeyri-müntəzəm dərslər kimi problemlərin aktual olduğunu vurğulamışlar. Çünki məsafədən təhsil müddətində sağlamlıq imkanı məhdu olan şagirdlər məktəblərdə və təhsil mühitlərində lazımi şəraitin olmamasından daha çox təsirlənirlər.

Həmçinin, gələcək illərdə məsafədən təhsilin daha aktual olacağı nəzərə alınaraq inkluziv təhsilin keyfiyyətini artırmaq məqsədilə aşağıdakı tövsiyələr qeyd olunur.

1. Sağlamlıq imkanı məhdu olan şagirdlərin təhsilində istifadə olunan texnologiya əsaslı təlim metodları şaxələndirilməli və bunun üçün lazımi infrastruktur yaradılmalıdır.
2. Sağlamlıq imkanı məhdu olan şagirdlərin fərdi ehtiyaclarına əsaslanan təlim məzmunu yaradılmalıdır.
3. Məsafədən təhsil prosesində ailələrin iştirakı ilə bağlı problemlər aradan qaldırılmalı, onların prosesdə tam iştirakını təmin etmək məqsədilə onlayn seminarlar təşkil edilməlidir.
4. Müəllim, şagird və həmyaşıdların qarşılıqlı əlaqəsini artırmaq üçün texnoloji infrastrukturun dəstəyi ilə yaradılacaq alternativ proqramlar vasitəsilə sosial əlaqələrin gücləndirilməsi üçün mütəmadi sosial fəaliyyətlər təşkil edilməlidir.

Mənbə: Stambekova, A., Zhakipbekova, S., Tussubekova, K., Mazhinov, B., Shmidt, M., & Rymhanova, A. (2022). Education for the disabled in accordance with the quality of inclusive education in the distance education process. *World Journal on Educational Technology: Current Issues*. 14(1), 316-328.

<https://doi.org/10.18844/wjet.v14i1.6760>

Təhsil sistemində innovasiyalar: idarəetmə, maliyyə tənzimlənməsi və pedaqoji prosesə təsiri

Müasir cəmiyyət yeni texnologiyaların tətbiqi yolu ilə inkişaf edir. Bu əsasda cari məqalənin məqsədi təhsil sistemində innovasiyalar, idarə edilmənin təkmilləşdirilməsi, onların maliyyə tənzimlənməsi və pedaqoji prosesə təsiri üçün tövsiyələr hazırlamaqdır. Müəlliflər təhsil sistemində innovasiya, innovasiyanın mahiyyətini araşdırmış, onların təsnifatını və modernləşdirilməsi üsullarını aydın şəkildə təqdim etmişlər.

Təhsildə innovasiya öyrənmə ideyasını maddi innovasiyaya çevirən prosesdir. Prosesin əsas elementləri ardıcılıq, bütövlük, innovasiyaların yaradılması və istifadəsidir. Məqalədə təhsil sistemində innovasiyaların idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi üçün təhsil sistemində innovasiya prosesinin ümumiləşdirilmiş modeli aşağıdakı kimi verilmişdir:

- innovasiya proseslərinin gedişatının qanunauyğunluqları;
- innovasiya proseslərinin idarə edilməsi prinsiplərinin təcrübədə həyata keçirilməsini sistemləşdirmək;
- idarəetmə fəaliyyətinin ardıcılığını aşkar edən innovasiya proseslərinin idarə edilməsi mərhələləri.

Məqalədə təhsil sistemində innovativ proseslərin idarə olunması mərhələlərinin konkretləşdirilməsi üçün bütün mərhələlərdə idarəetmə fəaliyyətinin istiqamətini müəyyən edən innovativ proseslərin idarə edilməsi funksiyaları əsas hesab olunur.

Həmçinin məqalədə təhsil sistemində innovasiyaların təkmilləşdirilməsinin bir sıra qanunları da öz əksinin tapıb:

Yuxarıda sadalanan qanunlar arasında pedaqoji innovasiya mühitinin sabitlik qanunu xüsusi yer tutur. Çünki bu qanun digərlərindən fərqli olaraq innovasiya prosesinin bütün mərhələlərində fəaliyyət göstərir.

Təhsil sistemində innovativ proseslərin idarə edilməsinin məhsuldarlığının aparıcı göstəriciləri aşağıdakı kimi sıralanıb:

- təhsil sisteminin keyfiyyəti (fasiləsizlik, distant tədrisə keçid, şəffaflıq və təhsil müəssisələri şəbəkəsinin optimallaşdırılması);
- tədris prosesinin keyfiyyəti (təhsilənlərin hazırlığının keyfiyyəti, müəllimlərin peşəkar səriştəsi, işçilərin tədris prosesinə hərtərəfli cəlb edilməsi və s.);
- sosial təsirlərin davamlılığı (hüquqların azaldılması, təhsilənlərin sağlamlığının qorunması, əhəlinin müxtəlif qruplarının təhsilə əlçatanlığı; müxtəlif təhsil proqramlarından istifadə; işgötürənlərin təhsil müəssisələrinin məzunlarından məmnunluğu; bütün təhsil müəssisələrinin maddi-texniki baza ilə

- təminatı və s.);
- müxtəlif səviyyəli idarəetmə subyektlərinin regional təhsil sistemində innovativ transformasiyalara hazırlığı (təhsil proqramlarının həyata keçirilməsinin nəticələri, idarəetmə və pedaqoji kadrların hazırlanması).

Təhsil sistemində innovasiyaların maliyyə tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi

Hər bir universiteti maliyyələşdirən qurumların məhdud siyahısı məqalədə qeyd olunub. Bu siyahıya daxili vəsaitlər, maraqlı tərəflərin dəstəyi (vəsaitlər) və dövlət maliyyəsi daxildir.

İnnovasiyaların maliyyələşdirilməsinin ən vacib və ya ən az əhatə olunmuş formalarını daha ətraflı nəzərdən keçirək:

Universitetin daxili vəsaiti iki istiqamətdə təklif olunur:

a) İnvestisiya fondunun formalaşdırılması. Belə bir fondun yaradılmasında məqsəd universitetin məqsədli şəkildə vəsait toplaması, yəni universitetin yeni imkanlarını (layihə) maliyyələşdirməkdir. Çox vaxt universitetlərin belə bir fondu olmur. Təhsildə yeniliklərin tətbiqi qeyri-müəyyən müddətə təxirə salınır və ya hər hansı bir ehtiyacdən təcili vəsait axtarılır. Belə bir fond yeniliklərin inkişafını və tətbiqini planlaşdırmağa imkan verəcəkdir.

b) Kiçik innovativ müəssisənin yaradılması. Kiçik innovativ müəssisə idarəetmə formasına və kəmiyyət xüsusiyyətlərinə görə, Nizamnaməyə əsasən innovativ fəaliyyət göstərən və müxtəlif bazar institutları (dövlət, böyük sənaye təşkilatları, tədqiqat mərkəzləri, investorlar) ilə inteqrasiya qarşılıqlı fəaliyyətdə olan kiçik sahibkarlıq subyektlərinə aid bir təşkilatdır. Belə bir kiçik innovativ müəssisənin yaradılmasında məqsəd universitetin yeniliklərini maliyyələşdirmək üçün vəsait toplamaqdır.

Universitetlərdə **Kiçik innovativ müəssisə** aşağıdakı üsullarla yaradıla bilər:

- elmi və təhsil təşkilatı əsasında, yəni universitetin idarəçiliyində olan vəsait, avadanlıq və digər əmlak yeni yaradılan müəssisənin rəsmi kapitalına donor kimi daxil edilə bilər;
- elmi və təhsil təşkilatının işçilərinin, biznes nümayəndələrinin, konsaltinq təşkilatının iştirakı ilə;
- ali təhsil nümayəndələrinin və iri korporativ (Holding) strukturların iştirakı ilə;
- ali təhsil nümayəndələrinin və xarici təşkilatların iştirakı ilə.

Xaricdə kiçik innovativ müəssisə iqtisadiyyatın səmərəli fəaliyyət göstərən subyektləridir. İnnovasiyalara hərtərəfli dəstək vermək üçün yaradılan infrastruktura texnoloji inkubatorlar, texnoparklar, informasiya şəbəkələri, ekspert və konsaltinq büroları, patent xidmətləri, maliyyə dəstəyi institutları, inkişaf etmiş fond bazarı, risklərin sığortası sistemi və s. daxildir. Belə strukturlar dünya təcrübəsində kiçik və orta biznesi dəstəkləyən milli və beynəlxalq innovasiya şəbəkələrində birləşdirilir. Onlar bu formanı təhsil sistemində innovasiyaların maliyyələşdirilməsi üçün ən perspektivli istiqamətlərdən biri hesab edilir.

Beləliklə, tədqiqat göstərdi ki, universitetlər yeniliyi idarə etmək və maliyyələşdirmək üçün hansı vasitələrdən istifadə etsələr də onların sistematik və hərtərəfli tətbiqi daha keyfiyyətli olur. Məqalədə təklif olunan təkmilləşdirmə yolları universitetlərə innovasiyaları və onların maliyyələşdirilməsini daha effektiv idarə etməyə imkan verəcək. Qeyd olunur ki, gələcək perspektivli tədqiqat sahələri universitetlərin innovativ, investisiya fəaliyyətinin səmərəliliyini və effektivliyini gücləndirəcəkdir.

Mənbə: Zhuravlova, Yuliya & Kichuk, Yaroslav & Yakovenko, Olena & Miziuk, Viktoriia & Yashchuk, Serhii & Zhuravska, Nina. (2022). Innovations in Education System: Management, Financial Regulation and Influence on the Pedagogical Process. Journal of Curriculum and Teaching. 11. 163. 10.5430/jct.v11n1p163.

Ömürboyu öyrənmə mədəniyyətinin mənimsənilməsi- təhsilin gələcəyinə töhfə

Bu hesabat 2050-ci ilə qədər ömürboyu öyrənmə mədəniyyətinə doğru əsaslı keçid tələb edən təhsilin gələcəyə yönəlmiş baxışını təqdim edir. Bəşəriyyətin üzləşdiyi iqlim, texnoloji və demoqrafik dəyişikliklərin səbəb olduğu problemlər davamlı özünü inkişafa meyilli cəmiyyət tələb edir.

Bu vizyonun həyata keçirilməsi, hər yaşdan və peşədən olan öyrənənlərin potensiallarını tam şəkildə həyata keçirməyə imkan verir. Bu hər hansı bir tədris prosesini və nəticələrini fəal şəkildə inkişaf etdirməyə imkan verən tələbə mərkəzli bir təhsil yanaşması tələb edir. Buna görə öyrənmək və öz tədris prosesini idarə etmək bacarığı əsas səriştələrə çevrilməlidir.

Eyni zamanda, öyrənmə həmyaşıdların və nəsillərarası öyrənmənin dəyərini qəbul edən kollektiv proses olmalıdır. Bu sosial ölçü bir-birinizə, fərqli icmalara və planetə qayğı göstərməyi öyrənməyin vacibliyini vurğulayır. Öyrənmə imkanları hamı üçün əlçatan olmalıdır. Hamı üçün inklüzivlik təmin edilməlidir.

Kollektiv şəkildə qurulmuş global öyrənmə ekosistemi formal, qeyri-formal və qeyri-rəsmi öyrənməni, eləcə də həm onlayn, həm də oflayn müxtəlif öyrənmə üsullarını mükəmməl şəkildə birləşdirməlidir. Belə bir ekosistem həyat boyu bütün sahələrdə planlı və ya kortəbii, fərdi və ya kollektiv öyrənməyə imkan verir. O, təhsil resurslarına – “təhsil irsinə” və açıq texnologiyaya sərbəst çıxışı təmin edir. Ömürboyu öyrənməni insanlar üçün hüquqi əsaslar, fərdi və sosial öyrənmə ehtiyaclarının uyğunlaşdırılması demokratikləşdirmək, müxtəlif təlim nəticələrinin tanınmasını, təsdiqlənməsini və akkreditasiyasını təmin etməlidir.

Bu yeniliklər yalnız əlverişli mühitlə həyata keçirilə bilər. Əsas ehtiyacların, sosial strukturun təmin edilməsi ömürboyu öyrənmənin təşviqi və təhsil boşluqlarının aradan qaldırılması üçün vasitədir.

Yaşlılar arasında öyrənməni təşviq etmək, cəmiyyətdəki rollarını tanıyan və qocalma haqqında daha müsbət təəvvür yaradan pedaqoji bir yanaşma tələb edir. Bu, təhsili ictimai və şəxsi dəyərlər kimi qəbul etməyi nəzərdə tutur.

Hesabatda yer alan və ömürboyu təhsil üçün 2050 baxışının bir hissəsini əhatə edən məlumatlar adekvat maliyyələşdirmə, resurs səfərbərliyi, eləcə də aşağıda qeyd olunan məqsədyönlü tövsiyələr, proqramlar təqdim edir.

Ömürboyu öyrənmənin bütöv xarakteri (orta və uzunmüddətli)

- Öyrənmə təminatının diversifikasiyası;
- Ömürboyu öyrənən səriştələr çərçivəsinin inkişafı;
- Tanınma, təsdiqləmə və akkreditasiya mexanizmlərinin inteqrasiyası.

Ömürboyu öyrənmə məqsədləri üçün fənlərarası tədqiqat və sektorlararası əməkdaşlığın təşviqi (Qısa və orta müddətli perspektivlər)

- Transdisiplinar dialoq üçün platforma yaradılması;
- Transdisiplinar tədqiqatların səfərbər edilməsi.

Həssas qrupların ömürboyu təlim proqramına daxil edilməsi (qısamüddətli və uzunmüddətli)

- Tələbələrin və müəllimlərin strategiyaların planlaşdırılmasına cəlb edilməsi;
- Xaric edilmiş sektorları cəlb etmək üçün Milli Kampaniyaların aparılması;
- Yenilikçi strategiya və proqramların öyrənilməsi.

Ömürboyu öyrənmənin ümumiləşdirməsi (orta və uzunmüddətli)

- Ömürboyu öyrənməyə ümumi yanaşmanın təşviqi;
- Rəqəmsal iqtisadiyyatın korporativ sektoru ilə əlaqəsi.

Təlim texnologiyalarına daha geniş və bərabər çıxışın təmin edilməsi (Orta və uzunmüddətli)

- Rəqəmsal texnologiyaları hamı üçün ömürboyu öyrənmə xidmətinə çevirməsi;
- “2050-ci ilə doğru – ümumi və ictimai rifah üçün rəqəmsal öyrənmə texnologiyasının təkmilləşməsi.

Məktəbləri və universitetləri ömürboyu təhsil müəssisələrinə çevirmək (qısa və uzunmüddətli)

- Kurikulumları yenidən nəzərdən keçirmək;
- Təhsilverənlərin peşəkarlığını artırmaq;
- Cəmiyyətə açıq olmaq.

Təlimin kollektiv aspektini tanımaq və təşviq etmək (qısamüddətli və uzunmüddətli)

- Rəqəmsal öyrənmə platformasını yaratmaq;
- Kollektiv öyrənməni təşviq etmək;
- Öyrənməyi öyrənmək.

Yerli ömürboyu öyrənmə təşəbbüslərini təşviq etmək və dəstəkləmək (qısamüddətli və uzunmüddətli)

- Öyrənmə mədəniyyətini gücləndirən yerli təşəbbüsləri artırmaq;
- Öyrənmə imkanları üçün ictimai məkanları yeniləmək.

İş yerində öyrənməni yenidən qurmaq və canlandırmaq (orta müddətli)

- İş yerində təlim imkanlarının artırmaq;
- İş yerində öyrənmə sahəsini genişləndirmək;
- İşgötürənləri ömürboyu təhsili dəstəkləməyə həvəsləndirmək;
- İş yerində öyrənmənin müxtəlif nəticələrini nümayiş etdirmək.

Ömürboyu öyrənməni insan hüququ kimi tanımaq (orta və uzunmüddətli)

- Milli səviyyədə ömürboyu təhsil üçün hüquqi baza hazırlanmaq;
- Ömürboyu təhsilə həsr olunmuş hökumət strukturunu təyin etmək;
- Ömürboyu öyrənmə üçün universal hüququ tətbiq etmək.

Mənbə: Embracing a culture of lifelong learning: contribution to the Futures of Education initiative, UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2020

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374112.locale=en>

Peşə təhsili və təlimi (PT) sahəsində bioiqtisadi bacarıqların təşviqi

Avropa “Yaşıl müqavilə-sövdələşmə”nin əsas komponenti olan davamlı və dövrü bioiqtisadiyyata keçmək üçün lazım olan bacarıqlara sahib insanlara ehtiyac duyur. Təhsildə və peşə hazırlığında bioiqtisadiyyatın hesabatını təmin etmək məqsədilə məzmunun, metodların, resursların və strukturların inkişafını dəstəkləmək üçün iş aparılmışdır. Buraya insanlara bioiqtisadiyyatı və onunla işləməyi öyrətmək üçün tövsiyələr daxildir.

Peşə təhsili və təliminin gələcək bioiqtisadiyyat üçün əhəmiyyəti

Bu araşdırma, 2030-cu ilə qədər bioiqtisadiyyatdakı işçi qüvvəsinin təxminən yarısının peşə təhsili və ya ekvivalent ixtisaslara sahib olacağını proqnozlaşdırır. Sənaye səviyyəsində, biotexnologiya və biokimya, eləcə də bioelektrik sahələrində iş qəbul olunan peşə təhsili ixtisaslı insanlara tələb artacaqdır. Yeni rəqəmsal, sənaye texnologiyaları, iş modelləri və sosial-iqtisadi dəyişikliklər bu sektorda tələb olunan bacarıqları müəyyənləşdirəcəkdir.

Tədqiqatın nəticələri göstərir ki, PT-nin təqdim etməli olacağı bacarıqlar müxtəlifdir. Eyni zamanda kənd təsərrüfatı, qida istehsalı, biotexnologiyadan enerjiyə qədər alt sektorlardan asılıdır. Texnologiya sahəsində mövcud dəyişiklikləri nəzərə alaraq, davamlı təhsil və inkişaf xüsusilə vacib olacaq. Çünki artıq bioiqtisadiyyatda olanların yenidən hazırlanması vacib hesab olunur.

Bu, Peşə Təhsili sistemlərinin inkişafına təkan verəcək:

- gələcək karyeralarını düşünən gənclər üçün **ilk peşə təhsili** (IVET) kursları və ya modulları;
- bioiqtisadiyyatda artıq işləyənlərin bacarıqlarını yeniləmək və digər sektorlardan bu sahəyə keçmək istəyənlərə təlim vermək üçün **Davamlı Peşə Təhsili** kursları.

Həm **ilk peşə təhsili** (IVET), həm də **Davamlı Peşə Təhsili** (CVET) bioiqtisadiyyatın gələcək bacarıq ehtiyaclarını ödəmək üçün həlledici olacaqdır. Tələb olunan bacarıqların çoxu ümumiyyətlə PT vasitəsilə verilir.

PT səviyyəsində bioiqtisadiyyatın müxtəlif strateji ehtiyaclarına cavab verən beş nümunə qeyd olunmuşdur:

TKNIKA, (Bask hökumətinin Təhsil Nazirliyinin peşə təhsili departamenti tərəfindən yaradılan mərkəz) Bask bölgəsindəki bioiqtisadiyyat bacarıqlarını inkişaf etdirən PT məktəbləri şəbəkəsini əlaqələndirir. Şəbəkə multidissiplinar və innovativ layihələrdə müxtəlif tematik sahələri birgə işləmək üçün Peşə Təhsili menecerləri ilə bir araya gətirir. O, xüsusilə təbii mühitlərə istinad edərək davamlı aqro-ərzaq məhsullarına diqqət yetirir:

- ağıllı bina və davamlı tikinti;
- ətraf mühitin sağlamlığı və davamlı bioelm.

Tətbiq olunan PT bioiqtisadiyyat şəbəkəsi əsas diqqəti tətbiqi innovasiya və tədqiqata yönəldir. Həmçinin iqtisadi dəyər yaradır, bioloji mənşəli resurslardan səmərəli və davamlı istifadə edir.

TKNIKA (Bask hökumətinin Təhsil Nazirliyinin peşə təhsili departamenti tərəfindən yaradılan mərkəz) bioiqtisadiyyatın bacarıq ehtiyaclarını ödəmək üçün təlimçilərin hazırlanmasına ehtiyac olduğunu etiraf edir. Bu məqsədlə PT müəllimləri üçün təlim kursları təşkil edir.

Latviyanın Riqa Texniki Universitetinin Olaine Texnologiya Kollecinə biotexnologiya proqramı bioiqtisadiyyata xas texniki bacarıqların təmin edilməsi sahəsində bir nümunədir. Kollec Latviyada ixtisaslaşmış biotexnologiya proqramı təklif edən yeganə peşə təhsili təminatçısıdır. Kollec laboratoriyalarını modernləşdirmək üçün Avropa Birliyi maliyyəsini məqsədyönlü şəkildə cəlb edir. Laboratoriyada praktik təcrübəni təmin etmək Kollec proqramının vacib bir hissəsidir. Kollec Latviya üçün Milli bioiqtisadiyyat “mükəmməllik mərkəzi” yaratmağa çalışır. Hal-hazırda Kollec biyokimyəvi qida sənayesi üçün biotexnologiya mütəxəssisləri hazırlayır. Kollec, biotexnologiya proqramının potensial tələbələr üçün cəlbədiciliyini artırmaq məqsədilə tədris müddətini azaltmağı da planlaşdırır.

İtaliyanın Bari şəhərində yerləşən ITS Agroalimentare Puglia Fondu isə peşə təhsilinə qida təchizatı zəncirinin davamlı idarə edilməsi üzrə texniki təlim keçirməklə töhfə verir. Fondun təklif etdiyi təlim istehsal proseslərinin resurs səmərəliliyinə və ekoloji dayanıqlığına yönəlmişdir. Təlim insanlara istehsal proseslərini texniki və təşkilati baxımdan idarə etməyi öyrətmək, dövrü iqtisadiyyat baxımından ətraf mühitin qorunmasına diqqət yetirmək üçün hazırlanmışdır.

Təlimi bitirənlər dövlət yaxud özəl şirkətlərdə (məsələn, kənd təsərrüfatı, emal şirkətləri, istehsalçı təşkilatlar, distributor, marketinq şirkətləri və sertifikatlaşdırma orqanları) işçi və ya məsləhətçilər kimi işləməyə davam edirlər. Təlim iki il davam edən orta təhsildən sonrakı diplomun verilməsi ilə yekunlaşır.

Meşə təsərrüfatı sahəsində peşəkar ixtisaslar isə Finlandiyanın Şimali Kareliyadakı Riveria PT mərkəzi tərəfindən təmin edilir. Rivera PT mərkəzi tərəfindən həyata keçirilən peşə təhsili proqramı xüsusi texniki bacarıqların əldə edilməsini təmin edir. Meşə sektorunun davamlı inkişafı tələbələrin keçməli olduğu məcburi fənlər arasındadır. Kursun məzmunu qismən praktik bacarıqların inkişafına əsaslanır. İşəgötürənlər tələbələrin öyrəndikləri bacarıqlar və onların iş yerində tətbiqi barədə kolleclərə (peşə təhsili müəssisələrinə) rəy verirlər.

Peşə təhsilinə töhfə verən ölkələrdən biri də Belçikadır. Belə ki, Belçikadakı le Forem, işsiz insanlara yenidən hazırlıq və ixtisasartırma yolu ilə iş tapmaqda kömək etmək üçün davamlı bir peşə təhsili təmin edir. Ölkə bu istiqamətdə üç hissəyə bölünən 10 aylıq bir kurs keçir. İlk üç ay dövrü iqtisadiyyatın müxtəlif aspektlərinin (məsələn, ətraf mühitin mühafizəsi, tullantıların idarə edilməsi və enerji) öyrənilməsinə həsr edilmişdir. Bunun ardınca dörd aylıq bir dövr gəlir. Bu müddət ərzində layihənin idarə edilməsinə diqqət yetirilir və son üç ayda iş yerində işdən kənar təlim keçirilir. Proqram çərçivəsində tələbələr biznes daxilində layihəyə başlayırlar.

Araşdırmada maraqlı tərəflər üçün peşə təhsili sahəsində bir sıra tövsiyələr də verilmişdir.

- Bacarıqlarla bağlı təşəbbüsləri gücləndirmək üçün bioiqtisadiyyat və əlaqəli strategiyalarda uzunmüddətli bacarıq öhdəlikləri götürmək;
- Müxtəlif yanaşmaların təsirlərini izləmək, monitoring keçirmək və təcrübələri paylaşmaq.
- Maarifləndirmə tədbirlərini həyata keçirmək, bioiqtisadiyyatı gənclər və böyükklər üçün karyera rəhbərliyinə daxil etmək və bioiqtisadiyyatın üstünlüklərini təşviq etmək.

Peşə təhsili təminatçıları üçün tövsiyələr

- Sahibkarlıq da daxil olmaqla sertifikatlaşdırma üçün bioiqtisadiyyat üzrə tədris proqramları, modullar və mikrodata hazırlayaraq fərdi öyrənməni dəstəkləmək.
- Problem yönümlü və təcrübə yönümlü öyrənmə də daxil olmaqla bacarıqları inkişaf etdirmək üçün müxtəlif tədris metodlarından istifadə etmək.
- “Öyrədənini öyrədənini”, müasir təlim materialları və modullarının təmin edilməsi də daxil olmaqla yüksək keyfiyyətli bioiqtisadiyyat təlimini gücləndirmək.
- Peşə təhsili və təminatçılarına bioiqtisadiyyat üzrə praktik bacarıq ehtiyaclarının vaxtında peşə təhsilinə, təlim modullarına, kurslarına, proqramlarına daxil edilməsinə imkan verən və dəstəkləyən çevik kurikulumunu hazırlamaq.
- Fərdlərin iqtisadi dəyəri olan bacarıqlara yiyələnməsinə imkan verən peşə təhsili və təlim sistemini inkişaf etdirmək.
- Bilik, təcrübə mübadiləsi üçün işəgötürənləri, təlimçiləri bir araya gətirərək Peşə Mükəmməlliyinin
- Bioiqtisadiyyat Mərkəzlərini inkişaf etdirmək.
- İşəgötürənlərə öz işçilərinin bacarıqlarına sərmayə yatırmaqla bioiqtisadiyyata dəstək olmaq üçün yüksək bacarıq, yüksək məhsuldarlıq bioiqtisadiyyatına gedən yolu inkişaf etdirmək.

Mənbə: European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Promoting education, training & skills in the bioeconomy: vocational education and training, Publications Office of the European Union, 2022, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/03812>

